

Panorama d'institucions artístiques a la ciutat de Bremen

Glòria Guirao Soro

L'estada que darrerament he viscut a la ciutat de Bremen al nord-oest d'Alemanya, com a assistenta de producció en el departament d'exposicions del Künstlerhaus Bremen, i la meva posterior incorporació com a coordinadora d'exposicions a l'equip de la GAK Gesellschaft für Aktuelle Kunst ha permès la presentació d'aquesta aproximació al panorama artístic de la ciutat extensible a la manera de fer, quant a la gestió de l'art i els seus espais d'exhibició, a tot el país. La feina realitzada en aquestes institucions, un centre de producció d'art que uneix espais de treball per a artistes amb una sala d'exposicions de caràcter internacional, la primera, i un espai d'exposició de projectes d'artistes emergents, la segona, va servir per a realitzar un treball sobre un tipus d'institució artística de naturalesa associativa, el Kunstverein, del qual presentem aquí una breu introducció.

La Kunsthalle Bremen, acull la col·lecció del "Kunstverein in Bremen"

Bremen, per bé que és una ciutat relativament petita (té al voltant de 600.000 habitants), compta amb una xarxa d'institucions artístiques força tupida i molt ben cohesionada. És un bon exemple

de ciutat culturalment activa que exemplifica el funcionament i les característiques particulars del sistema de l'art alemany. Aquestes particularitats es deuen a què a més de museus, centres de producció i galeries, a Alemanya hi ha una llarga tradició d'associacionisme sostingut en l'estructura del *Kunstverein*, un tipus d'associació d'amateurs d'art que forma la base del model cultural del país. La ciutat de Bremen, amb dos *Kunstvereine* consolidats i altres institucions artístiques de tipus associatiu, mostra a la perfecció l'equilibri entre mecenatge privat i suport públic a l'art i també demostra que la promoció de la cultura és una eina més d'afirmació de la identitat de la ciutat.

Fruit d'una tradició ben assentada de foment de la iniciativa privada i de la creença que la cultura és una eina democràtica i d'igualtat, a Alemanya les arts són recolzades per institucions públiques i també, a través de l'associacionisme, pel mecenatge privat. "Verein" és la paraula alemanya per a denominar una associació i n'hi pot haver de tot tipus: d'esports, de teatre, de literatura, de música, d'art, entre d'altres.

La primera societat artística es va fundar a Nürnberg el 1792 amb el nom d'Albrecht-Dürer Gesellschaft, però el període en què es concreta aquesta forma de promoció de les arts és el de 1800 – 1840, amb la fundació dels primers *Kunstvereine* moderns. El seu objectiu era la mediació entre els no entesos i l'art contemporani –la confrontació amb la cultura havia de deixar de ser patrimoni exclusiu de la noblesa. En vista d'això, es pot dir que els *Kunstvereine* són en certa manera precursors dels processos democràtics. Mentre que els museus col·leccionen i les galeries comercien amb art, els *Kunstvereine* s'han constituït com a institucions sense ànim de lucre dedicades única i exclusivament a la mediació i la difusió de l'art contemporani.

Inclusos en el dret associatiu, els *Kunstvereine* disposen d'una comissió directiva escollida pels membres, i tot sovint són amos i/o administradors de *Kunsthallen*, espais d'exposició d'art. Les seves

activitats principals són la realització d'exposicions, la publicació de catàlegs i la realització d'activitats de difusió com conferències, xerrades, passis de pel·lícules, programes específics per a infants o excursions i visites a altres centres d'art o esdeveniments artístics d'interès supraregional, com biennals o fires. Una peculiaritat dels *Kunstvereine* és la tradició de les *Jahresgaben*, que es remunta a l'època de la fundació de les primeres associacions. Una *Jahresgabe* és una edició, una obra que un artista crea per a un *Kunstverein* concret –amb el qual hagi col·laborat d'alguna manera o del qual sigui membre– per a que aquest la posi a la venda i pugui finançar properes exposicions i activitats. El programa de *Jahresgaben* té lloc un cop a l'any, normalment cap al Nadal, i és, a més d'una forma de recaptar fons, una manera de recolzar els artistes propers a l'associació tot difonent la seva obra.

Els *Kunstvereine*, a part dels guanys fruit de la venda de *Jahresgaben* i de les quotes anuals dels seus membres, reben finançament públic, però la seva particularitat econòmica resideix en allò que en alemany s'anomena *Umwegrentabilität* i que es pot definir com a finançament alternatiu. En la majoria dels casos, la subvenció pública i les aportacions dels membres cobreixen només els costos de manteniment de l'espai i de personal, la resta d'activitats es fan amb diners provinents de fundacions, empreses i programes de suport a la cultura de diferents tipus, sovint d'abast internacional. Les empreses i fundacions que financen aquestes activitats es beneficien també de desgravacions d'impostos, però el més important és que fan possible la dinamització de la cultura a través d'institucions sense ànim de lucre.

Aquesta manera d'entendre la cultura, com a eina generadora d'idees, fa que, per a moltes empreses i patrocinadors privats, sigui un orgull el fet de finançar iniciatives com les que proposen els *Kunstvereine*. Com ja hem avançat més amunt, per bé que la majoria de *Kunstvereine* funcionen amb uns mitjans econòmics públics limitats, es poden permetre treballar amb artistes d'un cert renom dintre de la

seva categoria d'artistes emergents, gràcies al patrocini privat. Des dels anys setanta ha estat possible que molts *Kunstvereine* disposin d'un director, que fa les funcions de comissari i administrador alhora, només els més consolidats disposen de més personal (assistents comissarials, coordinadors d'exposicions, comptables etc.). Tot sovint, aquestes institucions es porten entre dos o tres treballadors i altres col·laboradors ocasionals, becaris en pràctiques o personal voluntari. En aquest sentit, cal destacar la figura del *Volontär*, un treballador en formació, sovint un recent graduat que comença la seva carrera professional en el món de la gestió cultural amb un sou concordant amb la seva –poca- experiència. El *Volontariat* s'ha convertit en una etapa necessària en la formació dels professionals de la cultura i, en molts casos en la porta d'entrada a aquest món professional, que fa possible la tasca que desenvolupen els *Kunstvereine*, ja que costa relativament pocs diners i compta amb les ganes i la displicència de joves acabats de sortir de la universitat.

Avui dia, pràcticament totes les ciutats capital de regió tenen el seu propi *Kunstverein*. Això no només és bo per a l'escena cultural local, sinó també per al panorama artístic alemany a nivell internacional, perquè els *Kunstvereine* serveixen sovint de “descobridors” d'artistes emergents o introdueixen per primer cop a Alemanya creadors estrangers encara no establerts a nivell internacional. Sobretot des dels darrers anys en què els rols de galeries, fires, biennals i museus s'acosten els uns als altres i fins i tot a vegades es confonen, els *Kunstvereine* segueixen tenint un perfil molt marcat i un objectiu molt clar de suport i difusió de l'art contemporani.

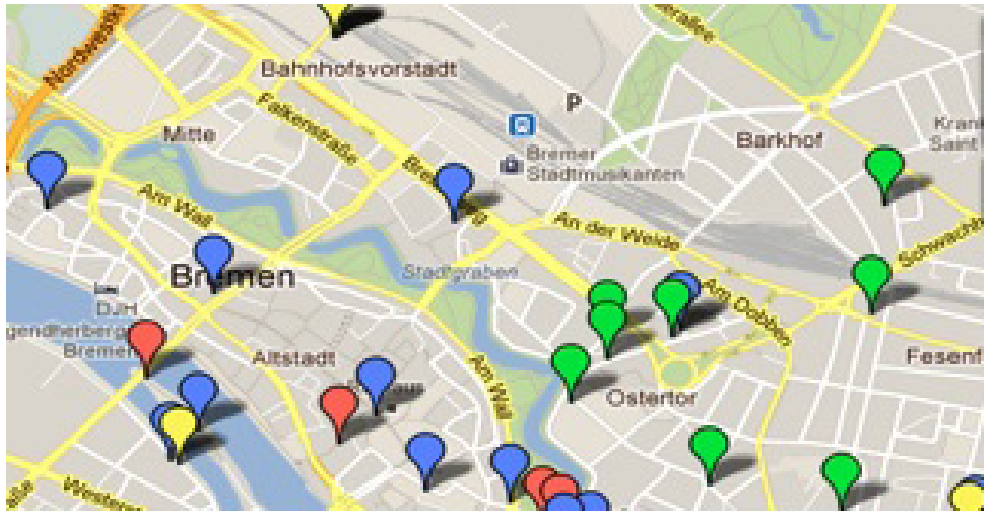
Actualment hi ha al voltant de 370 *Kunstvereine* i un nombre aproximat de 120.000 membres a tota Alemanya, segons les estadístiques de l'ADKV. La confrontació amb la contemporaneïtat a través de l'art que proposen els *Kunstvereine* amb les seves exposicions i activitats permet la discussió i el desenvolupament de noves formes de pensament, tot fent arribar les noves tendències a un públic més ampli i convidant a tothom a participar. L'efecte d'això és la creació de fòrums oberts

per al debat polític, cultural i social, la qual cosa ha pogut generar conflictes de tipus ideològic en alguns casos –normalment aïllats, degut a exposicions més o menys polèmiques.

El 1980, a més, es fundà l'Arbeitsgemeinschaft deutscher Kunstvereine (AdKV), organització paraigües que dona suport als *Kunstvereine*, des dels més grans fins als més petits, fent serveis de coordinació, assessoria i publicitat. Del total de 370 *Kunstvereine* a Alemanya, 267 n'estan associats i aprofiten els seus serveis per a donar publicitat a les seves activitats, a les seves *Jahresgaben* o per a buscar col·laboracions amb altres associacions i realitzar exposicions o altres projectes conjunts. L'AdKV atorga cada any, en ocasió de l'Art Cologne –la fira d'art de Colònia, el premi al millor *Kunstverein* d'Alemanya. Aquest és un premi que proporciona prestigi a l'entitat guanyadora i que facilita les col·laboracions amb sponsors i institucions de l'estranger. El guanyador de l'edició 2012 va ser el Badischer Kunstverein de Karlsruhe, tot i que enguany s'ha atorgat també un premi accèssit a la GAK Gesellschaft für Aktuelle Kunst de Bremen, el *Kunstverein* en el qual vaig treballar durant la meva estada a Alemanya.

Bremen té un dels *Kunstvereine* més antics i més grans de tot Alemanya. El "Kunstverein in Bremen", a més, és una institució excepcional pel que fa a la seva estructura i organització, ja que, com a propietari de la Kunsthalle Bremen és també propietari d'una col·lecció d'art amb obra que data des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat. Gairebé podríem dir que funciona com a museu d'art. A més d'això, a Bremen hi ha altres associacions d'art: un altre *Kunstverein* (la GAK Gesellschaft für Aktuelle Kunst), dos centres de producció d'art (Künstlerhaus Bremen i Künstlerhaus Güterabfertigung), un museu d'art contemporani (Weserburg Museum für Moderne Kunst), que compta amb un centre d'estudis per a publicacions d'artistes de renom internacional, un altre de disseny, centrat en la figura de Wilhelm Wagenfeld (que va ser professor a la Bauhaus) i un dedicat a l'escultura, apadrinat per Gerhard Marcks (escultor de la cèlebre figura dels Músics de Bremen que hi ha al costat de la catedral).

La ciutat val ben bé una visita de cap de setmana: el seu centre històric medieval va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la Unesco, té un dels parcs urbans més grans del país –també gestionat a través d'un *Verein*- i el seu mercat de Nadal, on es poden degustar especialitats gastronòmiques del Nord d'Alemanya com els entrepans de peix, a més de dolços i salats tradicionals i Glühwein, és realment atractiu pels visitants. La vida a la ciutat és agradable, encara que a l'hivern faci fred, i s'ha de dir que les activitats proposades per aquesta densa xarxa d'institucions artístiques i culturals fa que un no tingui mai temps d'avorrir-se.

Mapa de Bremen amb senyals per a museus, centres d'art, galeries i altres espais culturals